

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЗНЯТТЯ АРЕШТУ З МАЙНА
У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

студентки 2 курсу, 7 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Цивільне право і процес»

Чечети Кароліни Олександрівни

Науковий керівник

д.ю.н.

Примак Володимир Дмитрович

Гарант освітньої програми

д.ю.н.

Примак Володимир Дмитрович

Київ-2021

ЗМІСТ**ВСТУПІЗ****РОЗДІЛ 1. 6**

6

1.2. Підстави і порядок накладення арешту на майно..... 17

1.3. Об'єкти, накладення арешту на які не допускається 23

РОЗДІЛ 2. 27

2.1. Позов про зняття арешту з майна..... 27

2.2. Підстави для зняття виконавцем арешту з майна..... 36

2.3. Оскарження дій або бездіяльності виконавця щодо зняття арешту з
майна..... 41**ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ..... 47****СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 50**

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку суспільства виконавче провадження являється системою процедур, спрямованих на виконання рішень суддів і рішень інших органів і посадових осіб, передбачає застосування арешту майна боржника як засобу, що обмежує можливість відчуження майна боржником із метою його подальшої реалізації у спосіб, передбачений законом. Виконавче провадження є своєрідною гарантією держави на виконання рішення суду та утвердження законності в країні, його мета полягає в захисті майнових інтересів кредитора або держави, шляхом обмеження у праві розпорядження майном. Окрім захисної функції, арешт та опис майна носить забезпечувальну функцію, оскільки слугує базою для належного виконання судового рішення. Нині в Україні арешт майна боржника є одним із найнеефективнішим способом спонукання боржника до виконання рішення суду. Проте законодавства у цій сфері все ще потребує удосконалення.

Арешт майна у виконавчому провадженні неодноразово привертав увагу вчених та практиків, серед яких: Ю. В. Білоусов [38], В. Калічак [44], В. А. Другова [41], М. Б. Майка [51], Л. С. Малярчук [52, 53], Д. М. Сібільов [61, 62], О. Печений [59] та ін. Проте наявні праці мають здебільшого обмежений характер та лише побіжно розкривають тему саме зняття арешту з майна у виконавчому провадженні. Комплексні наукові дослідження з даного приводу наразі відсутні. Все ще чимало питань потребує подальшого вивчення та наукового переосмислення.

Також з нинішніми обставинами щодо пандемії COVID-19 державні виконавці на час дії карантину та протягом 30 днів після нього не будуть виконувати рішення щодо примусового виселення людей та стягнення житла за комунальні б, а також стягнення щодо іпотечних боргів.

Вихідними для проведення дослідження є дані одержані на підставі аналізу нормативно-правової та науково-теоретичної бази з теми. Зокрема, Закону України «Про виконавче провадження», процесуальних кодексів України,

Інструкції з організації примусового виконання рішень, Порядку автоматизованого арешту коштів боржників на рахунках у банках за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів, судової практики, а також робіт вітчизняних та зарубіжних науковців.

Мета дослідження полягає у встановленні особливостей правового регулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку зі зняттям арешту з майна у виконавчому провадженні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають щодо арешту у виконавчому провадженні.

Предметом дослідження є зняття арешту з майна у виконавчому провадженні.

Методи дослідження. В ході дослідження для досягнення поставленої мети та розв'язання поставлених завдань використано сукупність як загальнонаукових, і спеціальних методів наукового пізнання, що ґрунтуються на вимогах об'єктивного та широкого аналізу суспільних явищ правового характеру. Основним методом дослідження в роботі є аналіз відповідних нормативно-правових актів та науково-теоретичних джерел, що пов'язані з арештом майна у виконавчому провадженні. Відповідно до формально-логічного методу в дослідженні застосовується категоріально-понятійний апарат та закони логіки. Порівняльно-правовий метод застосовується в ході порівняння норм законодавства, а також різних наукових позицій з теми дослідження. Діалектичний метод дозволив розглянути проблеми зняття арешту з майна у виконавчому провадженні. Використовуються також методи абстрагування, аналогії та узагальнення тощо.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає в комплексному дослідженні основних проблем виконавчого провадження, розкриття сутності та особливостей зняття арешту з майна у виконавчому провадженні, виконання судових та інших рішень для забезпечення швидкого виконання постановлених у них рішень. Тому виконавче провадження як

завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів є чи не найважливішою стадією процесу.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Підстави і порядок зняття арешту з майна у виконавчому провадженні», що опублікована у збірнику наукових статей «Правове регулювання цивільних відносин». Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С.205–212.

Практичне значення одержаних результатів можуть бути використані у: науково-дослідницькій галузі, як методологічна основа для подальшого здійснення теоретичних розробок і досліджень за темою роботи, шляхом публікацій наукових статей та участі у наукових конференціях; у навчальному процесі у ході викладання правових дисциплін; у правотворчій діяльності з удосконалення законодавства України у частині регулювання зняття арешту з майна у виконавчому провадженні.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе шість підрозділів, висновків та пропозиції, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 57 сторінки, із яких основна частина займає 49 сторінок. Список використаних джерел складається з 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ВІДНОСИНИ ЩОДО ЗНЯТТЯ АРЕШТУ З МАЙНА

1.1. Принципи права, що реалізуються у правовідносинах з накладення арешту на майно та зняття з нього арешту

Правовідносини з накладення арешту на майно та зняття з нього арешту, як і будь-які інші базуються на певних принципах. Однак в науковій літературі відсутні тлумачення принципів права, що реалізуються у правовідносинах з накладення арешту на майно та зняття з нього арешту, як і їх перелік. Це обумовлює необхідність апелювати до таких двох складових тлумачень, як «принципи права» та «арешт майна».

Насамперед, зауважимо, що термін «принцип» походить від латинського слова «*principiūm*», яке означає начало, основа. Це те, що лежить в основі певної теорії науки, внутрішнє переконання людини, основне правило поведінки [54, с. 574]. У той же час, категорію «принципи права» потрібно використовувати у всіх випадках, коли йдеться про відправні ідеї і положення, які належать до юриспруденції. Тому принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності і підвалини [47, с. 208]. Це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов'язковістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю [500, с. 42].

Що ж стосується поняття арешту майна, то серед науковців відсутній уніфікований підхід з цього приводу. Так, Ю. В. Білоусов під арештом майна розуміє дію державного виконавця, що полягає в описі майна боржника, визначеними у виконавчому документі, або ж достатнього для виконання рішення, накладення заборони на його відчуження, у разі необхідності – у його вилученні [38, с. 92]. На думку Л. Малярчук, арешт майна являє собою сукупність

заходів, що передбачають оголошення заборони розпоряджатися ним (хоч у наведених нормах про це і не згадується, але це є основною метою арешту), опис майна, а в разі потреби – обмеження права користування майном або його вилучення в боржника та передачу на зберігання іншим особам, які застосовуються виконавцем залежно від обставин справи та вказаних у резолютивній частині рішення заходів, властивостей майна, значення його для боржника (власника), необхідності використання, вірогідності втрати, пошкодження, знецінення тощо [52, с. 44].

Отже, принципи права у правовідносинах з накладення арешту на майно та зняття з нього арешту – це такі ідеї права, які характеризують зміст і спрямованість норм, які регулюють правовідносини, що виникають у зв'язку з вчиненням виконавцем дій спрямованих накладення арешту, зокрема, на опис майна боржника, визначеного у виконавчому документі, накладення заборони на його відчуження, або ж достатнього для виконання рішення, у разі необхідності – у його вилученні, а також на зняття арешту.

Що ж стосується переліку принципів, то, на мій погляд, до таких варто віднести усі законодавчо визначені принципи виконавчого провадження. Так, зокрема, у ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження» до принципів віднесено принципи:

- 1) верховенства права;
- 2) обов'язковості виконання рішень;
- 3) законності;
- 4) диспозитивності;
- 5) справедливості, неупередженості та об'єктивності;
- 6) гласності та відкритості виконавчого провадження;
- 7) розумності строків виконавчого провадження;
- 8) співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішеннями;
- 9) забезпечення права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців, приватних виконавців [5].

Розглянемо принцип верховенства права. На думку О. В. Петришина, принцип верховенства права розглядається у двох аспектах: по-перше, у широкому значенні – як принцип правової організації державної влади у суспільстві, так би мовити, у сенсі «верховенства права над державою»; по-друге, у вузькому розумінні, а саме у контексті співвідношення однорідних правових категорій – права та закону в системі регулювання суспільних відносин, їх ролі та місця в забезпеченні правопорядку, тобто у сенсі «верховенства права над законом» [58, с. 24–25]. Як слушно зауважує вчений, саме на такий підхід орієнтує ст. 8 Конституції України [1], що закріплює визнання та дію принципу верховенства права і роз'яснює відповідно до цього його зміст. Спеціальний підхід до розуміння принципу верховенства права дає змогу розглядати питання панування права в суспільних відносинах і більш загальні проблеми організації державної влади як відносно самостійні, сконцентрувати увагу правознавців на власне правовій складовій як першої, так і другої проблематики, зокрема ролі судових органів як остаточного арбітра з правових питань, насамперед щодо захисту прав та свобод людини і громадянина [58, с. 24–25].

Слід зазначити, що 02.11.2004 року Конституційним Судом України було винисено рішення, в якому він вперше виклав своє розуміння верховенства права: «...Верховенство права - це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозахисну діяльність, зокрема, у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а й включає й інші соціальні регулятори, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України» [32].

Принцип верховенства права є закріпленим нормативно, зберігаючи свою невизначеність з огляду на свої правозастосовні ознаки. У ньому втілюється забезпечення неухильного дотримання прав та свобод стягувача, боржника та інших учасників виконавчого провадження, адміністративного та судового оскарження суб'єктами виконавчого провадження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців та інших посадових осіб Державної виконавчої служби [37, с. 134]. З точки зору законодавства про виконавче провадження цей принцип виглядає як продовження принципу законності, оскільки навряд чи можна уявити, що державний виконавець буде діяти всупереч приписам закону, керуючись принципом верховенства права як ідеєю справедливості, що переважає над законом [62, с. 125].

Щодо принципу обов'язковості виконання рішень слід зазначити таке: обов'язкове виконання судового рішення є потребою для умов реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може уникати виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Ю. Ільїна з цього питання справедливо відзначала, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, крім іншого, законодавчо закріплений комплекс дій, спрямованих на захист і відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, суспільства, держави, а невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом [43, с. 117]. Позитивний обов'язок держави щодо забезпечення виконання судового рішення передбачає створення належних національних організаційно-правових механізмів реалізації права на виконання судового рішення, здатних гарантувати здійснення цього права та обов'язковість судових рішень, які набрали законної сили, що неможливо без їх повного та своєчасного виконання [33].

Принцип законності – це загальногалузевий провідний принцип права, який пронизує усю сферу правовідносин, суть якого полягає в суворому дотриманні та

виконанні всіма суб'єктами правовідносин правових норм, верховенстві закону щодо інших нормативно-правових актів [48, с. 51]. Як вірно зазначають С. Я. Фурса і С. В. Щербак, у виконавчому провадженні принцип законності необхідно розглядати у двох аспектах. По-перше, всі дії державного виконавця повинні відповідати нормативно-правовим актам, і, по-друге, закону повинні дотримуватися й інші суб'єкти виконавчого провадження [70, с. 37].

Принцип диспозитивності лежить в основі руху виконавчого провадження, передбачаючи необхідність прояву ініціативи сторін у межах визначених законом [37, с. 38]. Як вдало відзначив Ю. В. Неклеса, принцип диспозитивності є принципом, відповідно до якого справи, за загальним правилом, порушуються, розвиваються, змінюються, переходять із однієї стадії процесу в іншу і припиняються під впливом, головним чином, ініціативи осіб, які беруть участь у справі [57, с. 305]. Суть принципу диспозитивності у діяльності з примусового виконання судових рішень полягає у тому, що сторонам та іншим учасникам цього процесу надається і забезпечується можливість вільного в межах закону вибору своєї поведінки шляхом використання наданих їм законодавчо закріплених прав [37, с. 108].

Принцип диспозитивності у виконавчому провадженні щодо примусового виконання рішення характеризується такими положеннями:

- 1) можливістю зацікавленої особи подавати заяву про відкриття виконавчого провадження для примусового виконання рішення суду;
- 2) можливістю розпоряджатися об'єктом примусового стягнення (наприклад, за виконавчим документом про стягнення коштів за погодженням із стягувачем боржник може надати стягувачу в рахунок повного або часткового погашення боргу власне майно, право боржника на визначення першочерговості звернення стягнення на окремі предмети (види майна);
- 3) можливістю вільно, на свій розсуд, реалізовувати свої права, вчиняти відповідні дії у виконавчому провадженні [46, с. 137].

Щодо принципу справедливості, неупередженості та об'єктивності, то в науковій літературі даний принцип розкривається і, як відповідність

процесуальних відносин, норм виконавчого провадження та окремих виконавчих процедур морально етичним і загальним засадам, і як досягнення справедливого балансу інтересів між захистом прав стягувача і боржників [55].

Наступний принцип - гласності та відкритості виконавчого провадження. О. Науменко наголошує, що принцип гласності означає відкритість виконавчого провадження для сторін, інших осіб, які беруть у ньому участь, осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій та широкої громадськості [56, с. 99].

Гласність як засада побудови виконавчої процесуальної форми сьогодні означає, що ця форма дозволяє громадськості отримувати інформацію про вчинені у виконавчому провадженні виконавчі дії або навіть спостерігати за їх учиненням, отримувати інформацію про виконавче провадження та його особливості з відкритих джерел тощо. Яскравим прикладом такої відкритості є функціонування у складі автоматизованої системи виконавчого провадження Єдиного реєстру боржників із відкритим доступом до інформації, що міститься в ньому. Кожен може перевірити відомості про те, чи не є він або будь-яка інша особа боржником у виконавчому провадженні (як правило, майнового характеру), отримати інформацію про орган примусового виконання, який здійснює це провадження, його категорію тощо. Однак гласність (як засада побудови виконавчої процесуальної форми) не має бути абсолютною.

Обов'язок нерозповсюдження охоронюваної законом інформації покладено у виконавчому процесі лише на державного та приватного виконавців, а також помічника приватного виконавця. Однак коло таких осіб, на мій погляд, має бути значно ширшим. Цілком ймовірними є, наприклад, випадки, коли під час проведення опису майна боржника учасники цієї виконавчої дії (стягувачі, поняті, спеціалісти тощо) можуть дізнатися певні подробиці інтимного життя боржника. Навряд чи недоцільним виглядає у цьому разі поширити й на них обов'язок не розголошувати зазначену інформацію [64, с. 74].

Слід зазначити, що відкритість для сторін та інших учасників виконавчого провадження полягає в тому, що вони мають право знайомитися з матеріалами виконавчого провадження, брати участь у проведенні виконавчих дій, бути

проінформованими про місце і час проведення виконавчих дій, про відкриття виконавчого провадження, про зупинення і закінчення виконавчого провадження, про відновлення виконавчого провадження, про їх права і обов'язки [64, с. 73].

Відповідно до Закону «Про виконавче провадження» копії постанов виконавця та інші документи виконавчого провадження надсилаються адресатам простим поштовим відправленням або доставляються кур'єром. Постанови про відкриття виконавчого провадження, про повернення виконавчого документа стягувачу, надсилаються рекомендованим поштовим відправленням. Боржник вважається повідомленим про початок примусового виконання рішень, якщо йому надіслано постанову про відкриття виконавчого провадження за адресою, зазначеною у виконавчому документі.

Однак, як слушно з цього приводу зазначає О. С. Снідевич, така редакція положення Закону про надсилання документів виконавчого провадження входить у суттєві протиріччя з належною моделлю виконавчої процесуальної форми. Так, аналіз практики свідчить про те, що фактично надсилаються боржникам лише ті акти виконавця, надсилання яких здійснюється рекомендованим поштовим відправленням або ж відповідно до вимог Закону, або ж коли виконавець заінтересований у фактичному отриманні їх боржником. В інших випадках більш імовірно, що кореспонденція фактично взагалі не надсилається учасникам виконавчого провадження, не дивлячись на те, що за журналами обліку вихідної кореспонденції вона начебто виходить від виконавця. Фактично це свідчить про зловживання у цій сфері або з боку виконавців, або з боку інших осіб (діловодів, працівників канцелярії), насамперед, державної виконавчої служби. Викликані такі зловживання, зокрема, значними майновими затратами на надіслання документів виконавчого провадження, навіть якщо таке надсилання здійснюється простою кореспонденцією.

Для належного виконання рішення важливим є те, щоб боржник, особливо добросовісний, фактично був повідомлений про відкриття виконавчого провадження. І тут недостатнім виглядає викладений у Законі підхід щодо надіслання постанови про відкриття виконавчого провадження за адресою,

зазначеною у виконавчому документі. З огляду на визначений Законом трирічний строк пред'явлення виконавчого документа до виконання не виключено, що боржник вже давно змінив своє місце проживання і до попередньої адреси, зазначеної у виконавчому документі, не має вже жодного відношення. У зв'язку з цим доцільно передбачити обов'язок виконавця або ж під час відкриття виконавчого провадження, або ж одразу після його відкриття вживати заходів щодо встановлення місця реєстрації боржника станом на час відкриття виконавчого провадження (а це можна робити за даними Єдиного державного демографічного реєстру), та у разі встановлення ним іншої, аніж у виконавчому документі адреси місця проживання передбачити його обов'язок надсилати постанову про відкриття виконавчого провадження і за цією адресою. Звичайно, тут можна заперечувати таку процедуру припущенням про те, що боржник повинен бути обачливим і, знаючи про наявність прийнятих щодо нього рішень, повідомляти про зміну місця свого проживання або ж суд, або ж інший орган, що вирішував справу, з метою внесення до виконавчого документа актуальної інформації про адресу свого проживання. Однак треба враховувати, що, по-перше, законодавство знає випадки винесення заочних рішень, за яких боржник взагалі не знає про винесене щодо нього рішення, а по-друге, можуть бути випадки, коли навіть обачливий і добросовісний боржник, вчинивши все можливе, не завжди може запобігти негативному розвитку для себе ситуації. Це може трапитися, наприклад, коли боржник змінив місце свого проживання вже після отримання стягувачем виконавчого документа [63, с. 126–127].

Що стосується розумності строків виконавчого провадження, то, на думку Е. В. Андрійчук, О. П. Кучинської, Л. В. Тацій, Н. А. Сороки, розумний термін – це найменша тимчасова протяжність виконавчого провадження, об'єктивно необхідна для виконання визначених законом дій, спрямована на виконання судового рішення [37, с. 41; 49, с. 45; 67, с. 37; 65, с. 964]. Таке розуміння безперечно заслуговує уваги з огляду на те, що саме в такому аспекті розумність строків виконавчого провадження розглядається і в практиці Європейського суду з прав людини, що сформувалася в результаті розгляду спорів щодо порушення

ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року [2], відповідно до якої кожен має право при визначенні його цивільних прав і обов'язків або при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, на справедливий розгляд справи упродовж розумного строку.

Розумним строком в контексті виконавчого процесу вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій, прийняття процесуальних з метою забезпечення своєчасного (без невинуватих зволікань) здійснення виконавчого провадження. Крім того, має значення такий критерій, як доцільність здійснюваних державним виконавцем дій [49, с. 44].

Складність виконавчого провадження визначається кількістю учасників, які беруть участь; кількістю виконавчих проваджень, які зведені водне; особливістю та наявністю майна, на яке може бути звернено стягнення; необхідністю проведення експертиз та їх складність; участю у справі іноземного елемента та необхідністю з'ясування і застосування норм іноземного права [49, с. 44].

Оцінюючи поведінку учасників виконавчого провадження, слід враховувати належне виконання ними своїх процесуальних обов'язків. Наприклад, своєчасна явка за викликом виконавця, своєчасне надання боржником інформації про належне йому майно та цінні кошти на вимогу виконавця, сприяння виконання рішення стягувачем. При цьому слід враховувати, що використання процесуальних прав, зокрема, скарги, не може розцінюватися як перешкоджання здійсненню провадження, за винятком випадків, коли йдеться про зловживання правом. Оцінюючи спосіб та ефективність здійснення виконавцем своїх повноважень, слід враховувати послідовність та своєчасність здійснення процесуальних дій [49, с. 44].

Матеріали судової практики свідчать проте, що основними підставами порушення процесуальних строків є недоліки в діяльності судів, пов'язані насамперед із незадовільною організацією судового процесу. Є випадки, коли всупереч вимогам процесуальних законів і без будь-яких підстав для цього цивільні справи та кримінальні провадження призначаються до судового розгляду з недотриманням передбачених законодавством строків. Такі випадки цілком

можливі і у виконавчому провадженні. Виконавче провадження також має свої процесуальні правила, які закріплені в законі і недобросовісність державного виконавця може призвести до незадовільної організації виконавчого провадження й порушення прав однієї зі сторін у виконавчому провадженні: стягувача чи боржника. Більше того, порушення строків прийняття рішень та вчинення виконавчих дій виконавцями не є підставою для скасування такого рішення чи виконавчої дії, крім випадків, коли вони були прийняті або вчинені з порушенням процедури, передбаченої цим Законом, на відміну від провадження справ по адміністративних правопорушень, де провадження закривається внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності [49, с. 44].

Принцип співмірності можна простежити в ч. 6 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження», де зазначається: «Стягнення на майно боржника звертається в розмірі та обсязі, необхідних для виконання за виконавчим документом, з урахуванням стягнення виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження, основної винагороди приватного виконавця. У разі якщо боржник володіє майном разом з іншими особами, стягнення звертається на його частку, що визначається судом за поданням виконавця» [5]. Тобто, якщо виконавець під час виконання судового рішення звертає стягнення на майно, вартість якого перевищує розмір заборгованості, що підлягає стягненню, його дії є неправомірними й можуть бути оскаржені.

На практиці ж реалізація даного принципу супроводжується труднощами. Так, зокрема, доволі часто виникають труднощі з врахуванням співмірності вартості нерухомості, забезпеченої іпотекою, із сумою порушеного основного зобов'язання та розміром вимог іпотекотримача. Непоодинокими є, коли розмір заборгованості по кредиту становив 20-50 тис. гривень і при цьому зверталось стягнення на квартиру, вартість якої досягала мільйона. Тому під час вирішення спору про звернення стягнення на предмет іпотеки суд має дати оцінку сумарної суми заборгованості за кредитом та вартості іпотечного майна. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що часто здійснення принципу співмірності у

виконавчому процесі залежить від рішення суду, адже, якщо в рішенні суду зазначено стягнути майно, яке значно перевищує заявлені позовні вимоги, то виконавець не вправі змінити таке майно [24].

Принцип забезпечення права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців, приватних виконавців є логічним продовженням загального конституційного принципу, відповідно до якого кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частини другої статті 55), що впливає із розглянутого нами вище загального принципу – держава відповідає перед людиною за свою діяльність [37, с. 109].

Слід зазначити, що порушення вищерозглянутих принципів може призвести до скасування постанови державного виконавця про арешт майна. Так, наприклад, 06 березня 2018 року до суду надійшла скарга, в якій скаржник просить визнати незаконними та скасувати постанови заступника начальника відділу Вітовського районного відділу ДВС Головного територіального управління юстиції у Миколаївській області за виконавчим провадженням № 55455892, зокрема:

- від 03 січня 2018 року про відкриття виконавчого провадження;
- від 03 січня 2018 року про накладення арешту на майно боржника;
- від 18 січня 2018 року про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника.

В обґрунтування даної скарги, зокрема щодо постанови про відкриття виконавчого провадження, скаржник зазначає, що відповідно до положення про автоматизовану систему виконавчого провадження затвердженого наказом міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5 зареєстровано в міністерстві юстиції України 12 серпня 2016 р. за № 1126/29256, виконавчі документи розподіляються між державними виконавцями у довільному порядку із дотриманням черговості та з урахуванням встановленого коефіцієнта й кількості виконавчих проваджень, які перебувають на виконанні державного виконавця, однак матеріали виконавчого провадження взагалі не містять відомостей щодо автоматизованого розподілу вказаного виконавчого провадження саме на

державного виконавця Шклярєнко С. В. та повноваження її нічим не підтвержені. Окрім того постанова не містить обов'язкових реквізитів, зокрема мотивів, з яких виконавець прийняв відповідне рішення (дійшов певних висновків), і посилання на норму закону, на підставі якого винесено постанову, не містить даних про порядок та строки оскарження і не доведена до відома. Також вказує про невірне зазначення характеру суми, що підлягає стягненню, яка згідно виконавчого листа є сумою процесуальних витрат, а згідно постанови виконавця вказана як сума боргу. З цих підстав заявник вважає постанову виконавця від 03 січня 2018 року про відкриття виконавчого провадження незаконною та просить про її скасування [35].

1.2. Підстави і порядок накладення арешту на майно

За заявою стягувача державний виконавець одночасно з винесенням постанови про відкриття виконавчого провадження може накладати арешт на майно та кошти боржника, про що виконавець вносить відповідну постанову. Положеннями Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що державний виконавець вносить постанову про арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження не пізніше наступного робочого дня після закінчення строку для самостійного виконання рішення, якщо така постанова не виносилася під час відкриття виконавчого провадження, та не пізніше наступного робочого дня із дня виявлення майна [5].

Арешт на майно (кошти) накладається не пізніше наступного робочого дня після його виявлення, крім випадку у разі якщо в заяві стягувача зазначено рахунки боржника у банках, інших фінансових установах, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження накладає арешт на кошти боржника. У разі якщо в заяві стягувача зазначено конкретне майно боржника, виконавець після відкриття виконавчого провадження негайно перевіряє дану інформацію в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на таке майно та накладає на нього арешт.

Опис та арешт майна здійснюються не пізніш як на п'ятий робочий день з дня отримання інформації про його місцезнаходження. У разі виявлення майна виконавцем під час проведення перевірки майнового стану боржника за місцем проживання (перебування) фізичної особи та місцезнаходженням юридичної особи здійснюються опис та арешт цього майна [5].

Варто зазначити, що арешт може бути накладений у розмірі суми стягнення з урахуванням виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій та застосованих державним виконавцем штрафів, на все майно боржника або на окремі предмети. У випадку зведеного провадження, згідно з положеннями п. 3.8.2. Наказу Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. №512/5 «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень» [28], арешт на майно боржника накладається у межах загальної суми стягнення, виконавчого збору й витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій. Виконавчий збір сягає 10% від суми, яку зазначив стягувач за виконавчим провадженням.

Арешт на кошти боржника може бути накладено в національній або в іноземній валюті, про що вказується державним виконавцем у постанові. Під час прийняття державним виконавцем постанови про арешт майна боржника арешт розповсюджується на усі поточні рахунки боржника, у тому числі й на ті, що будуть відкриті боржником після винесення державним виконавцем постанови про арешт майна.

Після винесення державним виконавцем постанови про накладення арешту її копії надсилаються не пізніше наступного робочого дня після її винесення боржнику та банкам чи іншим фінансовим установам та органам, що здійснюють реєстрацію майна або ведуть реєстр заборони на його відчуження, а також ведуть Державний реєстр обтяжень рухомого майна [5].

Арешт може бути накладений на будь-яке майно, на яке згідно із Законом України «Про виконавче провадження» може бути звернено стягнення. Сам Закон, а саме ст. 48 передбачає певну послідовність стягнень, ставлячи на перше місце грошові кошти боржника, інші цінності та майно боржника. Відповідно до

ч. 2 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» стягнення за виконавчими документами звертається насамперед на кошти боржника у національній та іноземній валютах, інші цінності, у т. ч. на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах. Ч. 5 цієї ж статті зазначає, що за відсутності у боржника коштів та інших цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача, стягнення невідкладно звертається також на належне боржнику інше майно, крім майна, на яке за законом не може бути накладено стягнення. Звернення стягнення на майно боржника не зупиняє звернення стягнення на кошти боржника [5].

Боржник має право висунути види майна чи предмети, які необхідно виконувати передусім. Черговість стягнення на кошти та інше майно боржника остаточно зазначається виконавцем. Згідно із ч. 1 та 2 ст. 50 Закону звернення стягнення на об'єкти нерухомого майна здійснюється за відсутності у боржника достатніх коштів чи рухомого майна. Насамперед звертається стягнення на окрему від будинку земельну ділянку, інше приміщення, що належать боржнику. В останню чергу звертається стягнення на житловий будинок чи квартиру, в якому фактично проживає боржник. Разом із житловим будинком стягнення звертається також на прилеглу земельну ділянку, що належить боржнику [5]. Закон також передбачає звернення стягнення на майно боржника, яке перебуває в інших осіб. Оскільки Закон вказує, що певний порядок стягнення на кошти та інше майно боржника остаточно визначається виконавцем, це означає, що виконавець спирається на власний розсуд під час здійснення виконавчих дій.

Також боржник має право звернутися до органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення його змісту у разі якщо зміст виконавчого документа незрозумілий та звернутися до суду, який видав виконавчий документ, із заявою про відстрочку або розстрочку виконання рішення [69].

Накладаючи арешт на майно боржника, виконавець повинен пересвідчитися, що майно належить саме боржникові. Сам Закон України «Про виконавче провадження» не конкретизує процесуальних аспектів визначення

належності грошей і речей саме боржникові. Це може стосуватися нерухомості, грошових коштів на рахунках у банках та інших фінансових установ, транспортних засобів, корпоративних прав.

Законом прямо, але суттєво можуть впливати на подальший хід виконавчого провадження. Наприклад, знайшовши в помешканні, де проживає боржник – фізична особа, готівкові гроші, виконавець виходитиме з факту їх належності боржникові, фактично вказуючи на це, хоча можливі ситуації, коли гроші належать не йому, а іншій особі, яка з тих чи інших життєвих причин залишила їх у боржника [39, с. 101].

В інших ситуаціях виконавець слідує із факту існування грошових коштів у готівковій формі, коштовностей, іншого майна боржника, на яке може бути звернено стягнення, у тому помешканні, де проживає боржник (особливо якщо він є його власником). Ця процесуальна діяльність має значну кількість аспектів, які не врегульовані Законом прямо, але суттєво можуть впливати на подальший хід виконавчого провадження. Наприклад, знайшовши в помешканні, де проживає боржник – фізична особа, готівкові гроші, виконавець виходитиме з факту їх належності боржникові, фактично вказуючи на це, хоча можливі ситуації, коли гроші належать не йому, а іншій особі, яка з тих чи інших життєвих причин залишила їх у боржника. Властивості готівкових грошових коштів не дають можливість зробити висновок про їх належність тій чи іншій особі, і виконавець виходитиме з факту їх знаходження у фактичному володінні боржника. Це може стосуватися й іншого майна, що знаходиться у фактичному володінні боржника, будучи належним на праві власності іншим особам. Тут може йтися про презумпцію належності майна боржникові, хоча сам Закон не оперує формально цим поняттям як легально визначеним. Саме з цими обставинами і пов'язані ситуації, коли виконавець накладає арешт на майно боржника, а потім через деякий час з'ясується, що частина цього майна не належить боржнику, з приводу чого виникає спір, який є предметом судового розгляду. Також судова практика свідчить про помилку в суб'єктах, коли ім'я боржника збігається з іменем особи, на майно котрої накладено арешт, та деякі інші ситуації [61, с. 77].

Слід зазначити, що в даний час проблематично накласти арешт на окремі види майна, незважаючи на те, що виконавець отримав прямий доступ до деяких реєстрів і навіть сам вже декілька років є державним реєстратором Реєстру речових прав та їх обтяжень у разі державної реєстрації обтяжень, накладених під час примусового виконання рішень відповідно до закону, та, по суті, може фактично це зробити декількома кліками за пару секунд. Це пов'язано насамперед із проблемами виявлення того чи іншого майна. Та все ж виконавець у разі звернення стягнення на об'єкт, наприклад, нерухомого майна відповідно до ч. 3 ст. 50 Закону має почати з того, щоб здійснити в установленому законом порядку заходи щодо з'ясування належності майна боржнику на праві власності, а також перевірки того, чи перебуває це майно під арештом. Відповідно до ч. 7 ст. 26 Закону, у разі якщо в заяві стягувача зазначено конкретне майно боржника, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження перевіряє в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на таке майно та накладає на нього арешт. Якщо ж таку інформацію не надав ні стягувач, ні боржник у декларації про доходи та майно, то тоді згідно з ч. 2 ст. 56 Закону постанова про арешт майна боржника вноситься виконавцем під час відкриття виконавчого провадження та не пізніше наступного робочого дня після виявлення майна. Якщо виконавець не отримав попередню інформацію від сторін про майновий стан боржника, він все одно зобов'язаний за ч. 8 ст. 48 Закону проводити перевірку майнового стану боржника у 10-денний строк з дня відкриття виконавчого провадження. Надалі така перевірка проводиться ним не рідше ніж один раз на три місяці, зокрема, щодо виявлення нерухомого та рухомого майна боржника та його майнових прав [5]. У п. 10 Розділу 8 Інструкції з організації з примусового виконання рішень вказується, що саме після виявлення майна (коштів) боржника виконавець проводить опис та арешт цього майна (коштів), про що вносить постанову [28]. Отже, варто зробити висновок, що не з арешту починається процедура звернення стягнення на майно, і для того, щоб накласти арешт на майно, спочатку треба його виявити. Не видається логічним накладення арешту на те, щодо наявності у

боржника чого виконавець немає підтвердження. Те, що виконавець перед накладенням арешту має здійснити перевірку володіння боржником певним видом майна, впливає й із судових рішень, якими за результатами оскарження протиправної бездіяльності виконавців суди зобов'язують їх перевіряти майновий стан боржника, зокрема, шляхом надіслання запитів до відповідних органів та отримання на них відповідей, за наслідками чого останній має винести постанову про арешт майна боржника [52, с. 45-46].

Існують також й інші проблеми. Так, наприклад, на виконання наказу Міністерства юстиції України від 16.04.2019 № 1203/5 «Про затвердження Порядку автоматизованого арешту коштів боржників на рахунках у банках за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів» [29], державним підприємством «Національні інформаційні системи» (далі – ДП «НАІС») розроблено прикладний програмний інтерфейс, що реалізує електронну інформаційну взаємодію автоматизованої системи виконавчого провадження з інформаційними системами банків. 18 вересня 2019 року на офіційному вебсайті ДП «НАІС» було розміщено оголошення про порядок приєднання до вказаної інформаційної взаємодії банками. Першим, хто приєднався до такої взаємодії, став один із державних банків – Приватбанк. Банки зобов'язані накладати арешт за постановою виконавця (вимоги виконавця щодо виконання рішень є обов'язковими на всій території України).

Першочерговою проблемою залишається те, що оскільки не всі банки приєдналися до вказаної інформаційної взаємодії, винесену постанову виконавець спрямовує до банківської установи поштою, проте відповідно до статті 28 Закону України «Про виконавче провадження» [5] такі постанови направляються простим поштовим відправленням, що на практиці показує, що такі постанови можуть взагалі «загубитися» і не надійти до банківської установи, а боржники тим часом виводять кошти з рахунків. Крім того, іноді банки за взаємною згодою з боржником відмовляють у накладенні арешту з формальних підстав і повертають постанову про арешт без виконання. У такому випадку виконавець

примушений повторно вчинити відповідні дії, а це знову витрачання часу на виготовлення постанови, її реєстрацію та направлення до банку.

1.3. Об'єкти, накладення арешту на які не допускається

Аналіз положень законодавства України свідчить, що законодавець визначив перелік майна на яке не може бути звернено стягнення. Йдеться про ст. 55 Закону України «Про виконавче провадження», де зазначається, що «не допускається звернення стягнення на об'єкт довірчої власності за зобов'язаннями довірчого власника, а також на майно, зазначене в Додатку до цього Закону» [5]. У свою чергу, у Додатку зазначається, що «Стягнення за виконавчими документами не може бути звернено на таке майно, що належить боржникові - фізичній особі на праві власності або є його часткою у спільній власності, необхідне для боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні (крім майна та речей, що належать до предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, дорогоцінних металів та дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах).

Не можна накладати арешт на предмети щоденного побутового особистого користування для задоволення щоденних фізіологічних та гігієнічних потреб, речі індивідуального користування, як одяг боржника або його взуття, лікарські засоби, окуляри та інші вироби медичного призначення, необхідні боржникові, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, меблі - по одному ліжку та стільцю на кожну особу, один стіл, одна шафа на сім'ю, продукти харчування, майно, необхідне для відправлення релігійних культів та ритуальних обрядів боржником, паливо, насіння, необхідне для чергового посіву, та незібраний урожай - в осіб, які займаються індивідуальним сільським господарством (крім земельних ділянок, на які накладено стягнення) та призи, державні нагороди, почесні та пам'ятні знаки, якими нагороджений боржник, у встановленому законом порядку.

Якщо було виявлено порушення порядку накладення арешту, встановлено Законом, арешт з майна боржника знімається на підставі постанови начальника відповідного відділу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець.

Крім того, ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» встановлює перелік рахунків, на кошти на яких накладати арешт заборонено, зазначаючи, що законом можуть бути визначені й інші кошти на рахунках боржника, звернення стягнення або накладення арешту на які заборонено [5]. При цьому, саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника повинен визначити статус коштів і рахунка, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із ч. 4 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» [5]. Слід зазначити, що заробітна плата, пенсія, стипендія, соціальна допомога та інші соціальні виплати - це кошти цільового призначення. Але банк може не мати технічної можливості відкрити окремий рахунок для зарахування винятково таких коштів. Тому рахунок, який відкривається, у тому числі й для зарахування заробітної плати, пенсії, стипендії чи соціальних виплат, зазвичай за умовами банківського обслуговування є звичайним поточним рахунком. Тобто на такий рахунок можуть зараховуватися будь-які кошти, а не тільки кошти цільового призначення.

Відповідно до ст. 68 Закону України «Про виконавче провадження», стягнення на заробітну плату боржника звертається у разі відсутності в нього коштів на рахунках, відсутності чи недостатності майна для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум, а також у разі виконання рішень про стягнення періодичних платежів. Про звернення стягнення на заробітну плату боржника виконавець виносить постанову, яка надсилається для виконання підприємству, установі, організації, фізичній особі, фізичній особі-підприємцю, які виплачують боржнику відповідно заробітну плату [5]. Накладення арешту на рахунок

боржника який призначений для виплати заробітної плати, унеможливорює своєчасну виплату заробітної плати та інших виплат працівникам боржника, що призводить до порушення конституційних прав громадян.

Відповідно до ч.1 ст. 2, ч.2 ст.10 Конвенції про захист заробітної плати [3] – заробітна плата повинна охоронятися від арештів і передачі в такій мірі, в якій це вважається потрібним для утримання працівника і його сім'ї. Також слід зазначити, що відповідно до ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4] заробітна плата в розумінні поняття «власності» є майном, на захист якого в тому числі стає такий документ. Якщо рахунок, на який здійснюється зарахування зарплати, пенсії, стипендії чи соціальних виплат, є поточним, то арешт може бути накладено на усі доступні кошти відповідно до регулятивної частини постанови про арешт коштів боржника. Якщо ж банк відкрив клієнту окремий рахунок для зарахування цільових надходжень, то банк повертає без виконання отриману від виконавця постанову про арешт коштів боржника із зазначенням причин повернення.

Проте на практиці виконавці далеко не завжди дотримуються обмеження щодо накладення арешту на грошові кошти у виді зарплати. Так, наприклад, 13.02.2019 р. головним державним виконавцем міжрайонного відділу ДВС було винесено постанову про накладення арешту на грошові кошти, що містяться на всіх рахунках позивача, в результаті чого було арештовано його рахунок, який використовується у відділенні ПАТ «ПриватБанк», для нарахування позивачу заробітної плати. В зв'язку з цим позивач не міг отримати заробітну плату, яка являється єдиним джерелом його існування, а також не мав можливості оплачувати комунальні платежі та далі виплачувати борг, встановлений судовим рішенням [31]. З метою забезпечення своїх прав позивач звертався до відділу ДВС з проханням скасувати постанову головного державного виконавця в частині накладення арешту на грошові кошти, що знаходяться у вигляді заробітної плати на його рахунку, але отримав відповідь про те, що арешт може бути знятий лише за рішенням суду. Наведені обставини і стали підставою для звернення до суду з відповідним позовом, що був задоволений судом першої інстанції. Судом було

ухвалено рішення про визнання права власності та зняття арешту з коштів боржника [31].

Хоча судова практика з цього питання спірна. Так, Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду у Постанові від 17 січня 2020 р. у справі № 340/1018/19 [20], зазначив, що рахунки, які передбачені для виплати заробітної плати та сплати податків, зборів і обов'язкових платежів до Державного бюджету України, є рахунками із спеціальним режимом, на які виконавчою службою відповідно до вимог законодавства арешт не накладається, а виокремлення таких рахунків належить до повноважень виконавчої служби. У той же час, Окружний адміністративний суд м. Києва у своєму рішенні від 26.03.2020 р. у справі № 640/24691/19 [34] дійшов висновку, що рахунки, на які зараховується заробітна плата, нормативно не визначені як рахунки із спеціальним режимом використання, не є такими рахунками, а є звичайними поточними рахунками та банківське законодавство не містить визначення такого виду рахунків як «зарплатний».

Слід зазначити, що в цілому законодавство справді забороняє арештовувати кошти на рахунках зі спеціальним режимом використання. Але йдеться про рахунки, відкриті згідно зі ст. 19-1 Закону України «Про теплопостачання» [7]. Рахунки зі спеціальним режимом використання - це рахунки підприємств, що займаються виробництвом або постачанням енергії, води, опаленням приміщень тощо.

РОЗДІЛ 2

ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЗНЯТТЯ АРЕШТУ З МАЙНА У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Позов про зняття арешту з майна

Відповідно до ч. 1 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту [5]. Позов про звільнення (зняття) майна з-під арешту (виключення з опису) має специфічну правову природу. Практика застосування цього позову формувалася ще з радянських часів, у тих ситуаціях, коли майно власника вносилось до опису, на нього накладався арешт на виконання судового рішення, прийнятого щодо іншої особи. Позов про звільнення майна з-під арешту (виключення з опису) моделювався як реагування на таке специфічне порушення права власності, для захисту від якого застосування класичних способів захисту права власності, таких як віндикаційний і негаторний позови, виявляється неефективним і не призводить до відновлення порушеного права. Коло позивачів та відповідачів у позовах про зняття арешту з майна визначається відповідно роз'яснень, викладених у п. 2 вищезазначеної постанови Пленуму ВССУ № 5. Зокрема, позов може бути пред'явлений власником, а також особою, яка володіє на підставі закону чи договору або іншій законній підставі майном, що не належить боржнику (речове право на чуже майно) [59].

Відповідачами за позовом про зняття арешту з майна є боржник, особа, в інтересах якої накладено арешт на майно, а в окремих випадках - особа, якій передано майно, якщо воно було реалізоване. Як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, має бути залучено відповідний орган державної виконавчої служби [30]. У спорах про зняття арешту з майна, яке є предметом застави (іпотеки) або придбане за рахунок кредиту, що не погашений,

як треті особи у встановленому законом порядку залучаються заставодержатель (іпотекодержатель) або кредитор.

Однак у вчених викликає зауваження те, що як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, має бути притягнуто відповідний орган державної виконавчої служби або державного чи приватного виконавця. Проте державний чи приватний виконавці у таких справах мають всі ознаки сторони і повинні бути притягнуті відповідачами, але ніяк не третіми особами, котрі не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

У разі конфіскації майна боржника стягувачем у виконавчому проведенні є Державна фіскальна служба, що діє на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 985 від 11 липня 2002 р. «Про затвердження Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби», тому у таких ситуаціях як одного з відповідачів слід притягати структурні підрозділи ДФС. Також це слід робити в разі стягнень на користь держави майна боржника, коли це не пов'язано з його конфіскацією.

Позови про зняття арешту власників майна, вилученого для конфіскації, задовольняються лише у тому випадку, якщо рішенням відповідних органів встановлено, що особа, яка вчинила адміністративне митне правопорушення, заволоділа майном незаконно. Захист прав власника в інших випадках можливий шляхом стягнення збитків з особи, визнаної винною в адміністративному митному правопорушенні, у встановленому законом порядку.

Відповідно до ч. 2 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» у разі набрання законної сили судовим рішенням про зняття арешту з майна боржника арешт із такого майна знімається згідно з постановою виконавця не пізніше наступного дня, коли йому стало відомо про такі обставини [5]. Фактично у всіх судових рішеннях, де судом знімається арешт із майна боржника, він знімається безпосередньо судом. Але якщо арешт знятий судовим рішенням, а реалізація судовою владою правосудних функцій передбачає їх виключність, виконавець своєю постановою знімає арешт з майна, який вже знятий судом. Тому потребує корекції сам Закон України «Про виконавче провадження». Також

в таких справах повинні брати участь приватні виконавці, постанова яких оскаржується, а також державні виконавці, а не органи державної виконавчої служби, хоча тут також є певні спірні питання, коли йдеться саме про державну виконавчу службу та її службовців. Але в нормах Цивільного процесуального кодексу України, а саме у Розділі VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень» говориться про подачу скарг на рішення, дії та бездіяльність саме державних виконавців, а не органів державної виконавчої служби [8]. Про це зазначає і ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження».

Слід враховувати етап виконавчого провадження в разі подання позову про зняття арешту з майна. Згідно з ч. 1 ст. 61 Закону України «Про виконавче провадження» реалізація арештованого майна (крім майна, вилученого з цивільного обороту, обмежено оборотоздатного майна та майна, зазначеного у ч. 8 ст. 56 Закону) здійснюється шляхом електронних торгів або за фіксованою ціною. Порядок реалізації арештованого майна, затверджений Наказом Міністра юстиції України № 2831/5 від 29 вересня 2016 р., передбачає реалізацію арештованого майна державним підприємством «СЕТАМ» [10]. Це означає, що в разі, якщо під час розгляду справи майно, що оспорується, передано на реалізацію підприємству «СЕТАМ», це підприємство також повинно розглядатися як один із відповідачів у справі, тому що з рішення суду в разі задоволення позову буде безпосередньо виникати обов'язок цього підприємства припинити дії, спрямовані на реалізацію цього майна і його повернення позивачеві.

Такі справи можуть розглядатися і тоді, коли реалізація майна вже відбулася, але тут виникають певні додаткові нюанси. Особа, що придбала таке майно (на торгах «СЕТАМ» чи іншим шляхом), розглядається як добросовісний набувач. За ч. 2 ст. 388 Цивільного кодексу України [8] майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень. Тобто суд, навіть встановивши неправомірність дій виконавця, пов'язаних із накладанням арешту на майно, не вправі відібрати це майно від добросовісного набувача. Таке притягнення можливо суто за формальними ознаками (хоча і безперспективно для позивача з

матеріально-правового погляду), якщо позивачем позовні вимоги були сформульовані таким чином, що крім визнання права власності на майно і зняття з нього арешту він також вимагав визнання торгів із реалізації майна недійсними. Тоді добросовісний набувач повинен розглядатися як один із відповідачів. В іншому разі добросовісний набувач притягатися до участі у справі не повинен. Як зазначає ч. 3 ст. 388 Цивільного кодексу України [8], якщо майно було набуто безвідплатно в особи, котра не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках. Тому я вважаю, що в окремих випадках до таких справ притягується особа, якій передано майно, якщо воно було втілене, тому що від такого добросовісного набувача власник може витребувати своє майно, наприклад, у разі конфіскації майна боржника і подальшої безоплатної його передачі іншій особі. Також слід зазначити, що можливість вивільнення майна від арешту на цьому етапі передбачає подачу віндикаційного позову, як і в інших випадках, коли майно вже не знаходиться у фактичному володінні боржника. Якщо воно знаходиться у фактичному володінні боржника, позов матиме негативний характер.

Також вчені зазначали, що у спорах про зняття арешту з майна, яке є предметом застави (іпотеки) або придбане за рахунок кредиту, що не погашений, як треті особи у встановленому законом порядку залучаються заставодержатель (іпотекодержатель) або кредитор. Заставодержатель (іпотекодержатель) або кредитор у таких справах за змістом правовідносин, що складаються між ними й учасниками виконавчого провадження, а також позивачем, котрий вимагає визнання права власності та зняття арешту з майна, повинні розглядатися як сторони у справі, тобто одними з відповідачів [61, с. 78–79]. Слід враховувати також те, що рішення суду у такій справі може безпосередньо вплинути на їх суб'єктивні права й обов'язки.

Зауважимо, що позов про зняття арешту не може бути пред'явлено боржником. З цього приводу наразі вже є відповідна судова практика. Так, боржник у виконавчому провадженні звернувся до суду з позовом про зняття арешту з майна. Суд першої інстанції, з ухвалою якого погодився апеляційний

суд, закрив провадження у справі, оскільки позивач є боржником у виконавчому провадженні, тому для нього встановлений інший порядок захисту порушеного права шляхом звернення до суду зі скаргою на дії державного / приватного виконавця, а не в порядку позовного провадження [30].

Також для порівняння візьмемо постанову Верховного Суду в складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 02.06.2020 у справі №201/10187/18, де особа (боржник) звернулася до суду з позовом до Департаменту державної виконавчої служби про зняття арешту з майна, однак, на відміну від вищезазначеної позиції у цій справі суди усіх інстанцій відмовляли у відкритті провадження, оскільки позивач є боржником у виконавчому провадженні, і спір не пов'язаний з правом власності на арештоване майно. Крім того, арешт майна позивача було накладено з метою забезпечення виконання рішення суду, тому він не може виступати позивачем у цій справі, а така справа не підлягає розгляду [25].

Відповідно до частини другої статті 114 ЦПК позови про зняття арешту з нерухомого майна пред'являються за місцезнаходженням цього майна або основної його частини (виключна підсудність). Якщо майно розташоване або знаходиться у різних районах міста чи в різних містах, то позов пред'являється до одного із судів за вибором позивача, але за місцезнаходженням основної частини майна, вартість якої перевищує вартість тих, що знаходяться в інших районах чи місцевостях.

У разі недотримання правил підсудності заява повертається судом позивачеві, про що постановляє ухвала. Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню із заявою до належного суду (пункт 4 частини третьої, частина п'ята статті 121 ЦПК). Якщо після відкриття провадження у справі і до початку судового розгляду (розгляду справи по суті — стаття 173 ЦПК) виявиться, що заяву було прийнято з порушенням правил виключної підсудності, суд передає справу на розгляд належному суду незалежно від волевиявлення сторін (пункт 2 частини першої статті 116 ЦПК).

Слід зазначити, що суд не вправі відмовити у відкритті провадження у справі про зняття арешту з майна, якщо справа, у зв'язку з якою накладено арешт на майно, не вирішена, оскільки зазначене, зокрема, впливає на перебіг позовної давності. У разі неможливості розгляду такого позову до вирішення іншої справи суд відповідно до пункту 4 частини першої статті 201 ЦПК зупиняє провадження у справі про зняття арешту з майна. Оскільки згідно зі статтею 126 ЦПК позивач вправі об'єднати в одній позовній заяві кілька однорідних позовних вимог, пов'язаних між собою, в одному провадженні можуть розглядатись вимоги про визнання права власності на майно та зняття арешту з майна. При цьому, якщо позивач є власником спірного майна, то вирішується вимога про зняття арешту з майна. У разі якщо позивач одночасно доводить своє право власності, яке виникло, наприклад, із договору про спільну власність або таке його право не визнається чи оспорується співвласником, то відповідно до заявлених вимог суд вирішує вимогу про зняття арешту з майна та про визнання права власності на це майно [9].

Слід зазначити, що наразі простежуються деякі складнощі щодо визначення у якому саме судочинстві має розглядати суд такі справи, проте Велика Палата Верховного Суду дійшла висновків щодо обставин, за яких питання про звільнення майна з-під арешту слід розглядати за правилами цивільного судочинства:

1. Спори, пов'язані з належністю майна, на яке накладений арешт, відповідно до статей 15 і 16 ЦПК України у редакції, що була чинною 15 грудня 2017 року, суди розглядають у порядку цивільного судочинства у позовному провадженні, якщо існує спір щодо визнання права власності на майно та однією зі сторін відповідного спору є фізична особа, крім випадків, коли розгляд таких справ відбувається за правилами іншого судочинства. У разі якщо опис та арешт майна проводився державним виконавцем, скарга сторони виконавчого провадження розглядається в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України у вказаній редакції. Інші особи, які є власниками (володільцями) майна і які вважають, що майно, на яке накладено арешт, належить їм, а не боржникові,

можуть звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно та про зняття з нього арешту [22; 17].

2. Якщо позивачі звернулися до суду для захисту їхнього порушеного права на майно, на яке державний виконавець наклав арешт в інтересах інших осіб, такі правовідносини мають приватноправовий характер, а тому спір слід вирішувати за правилами цивільного чи господарського судочинства [21; 14].

Наприклад у постанові від 11 грудня 2019 року у справі № 826/12775/15 [15] за адміністративним позовом юридичної особи до органу ДВС про зняття арешту з майна, яке позивач вважав своєю власністю, Велика Палата Верховного Суду вказала, що оскарження дій та рішень державного виконавця, спрямованих на арешт спірного майна особою, яка не є ані стороною, ані іншим учасником виконавчого провадження, однак має речове право на таке майно, не призведе до належного захисту її прав, оскільки навіть визнання адміністративним судом таких дій чи рішень протиправними не буде підставою для винесення виконавцем постанови про зняття арешту з майна установлений статтею 60 Закону № 606-XIV. Законодавець визначив окремий механізм поновлення порушеного права особи, якій належить арештоване майно, - звернення до суду з позовом про визнання права власності на це майно і зняття з нього арешту. З урахуванням наведеного Велика Палата Верховного Суду узагальнила, що позивач обрав неефективний спосіб захисту, який не призведе до поновлення речового права на майно.

На мою думку, дійовим способом захисту права позивача на таке майно є звернення до суду за правилами господарського судочинства з позовом про визнання права власності та зняття арешту зі спірного майна.

У постанові від 22 січня 2020 року у справі № 340/25/19 [23] за позовом фізичної особи до органу державної виконавчої служби про визнання неправомірною відмови щодо зняття арешту з майна та зобов'язання зняти арешт Велика Палата Верховного Суду висувала, що для визначення юрисдикції суду необхідно встановити підстави позову, зміст прав, на захист яких направлено звернення до суду. Якщо підставою позову є неправомірні, на думку позивача, дії

органу державної виконавчої служби з накладення арешту на певне майно, то такий спір треба розглядати за правилами адміністративного судочинства. Якщо підставою позову є наявність спору про право або позивач подає його з метою захисту права власності чи іншого речового права, то ці спори слід розглядати за правилами цивільного/господарського судочинства як такі, що впливають із цивільних правовідносин. Оскільки підставою позову позивачка визначила наявність арешту, накладеного на невизначене майно спадкодавця, що перешкоджає їй в оформленні спадкових прав на нерухоме майно, Велика Палата Верховного Суду вважала, що позов спрямований на захист цивільних прав позивачки, фактично є різновидом негативного позову, який треба розглядати за правилами цивільного судочинства.

Я вважаю, що рішення суду цілком правильне, тому що право власності є непорушним та впливає з положень та нормами саме цивільного законодавства, тому треба звертатися і розглядати справу саме в порядку цивільного судочинства.

У постанові від 12 лютого 2020 року у справі № 813/1341/15 [16] за позовом юридичної особи-іпотекодержателя до органу державної виконавчої служби про визнання протиправною та скасування постанови відповідача у частині накладення арешту на нерухоме майно, що є предметом іпотеки, та зобов'язання відповідача звільнити майно з-під арешту, Велика Палата Верховного Суду, враховуючи характер спірних правовідносин, які стосувалися порушення права позивача на задоволення його вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами боржника, виснувала, що спір є цивільно-правовим. Тому залежно від суб'єктного складу його слід вирішувати за правилами цивільного або господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вже неодноразово зазначала, що саме за правилами адміністративного судочинства слід розглядати справи про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, вчинених у зведеному виконавчому провадженні, в якому об'єднано виконання

судових рішень, ухвалених судами за правилами різних видів судочинства [18; 19].

Не можна оминати увагою також те, що на сьогодні існує небезпека того, що під час провадження у справі про звільнення майна з-під арешту нерухоме майно, що належить особі, яка не досягла повноліття, може бути реалізоване. Це означає, що воно буде втрачене безповоротно, оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 388 ЦК України, майно не може бути витребуване від добросовісного набувача, якщо воно було придбане у порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Також визнати такий правочин недійсним – не можливо, оскільки головним наслідком недійсності правочину є двостороння реституція, яка передбачає передання особами один одному всього, що отримано за цим правочином. А у випадках укладення правочинів у порядку виконання судового рішення особа, яка не досягла повноліття, як власник нерухомого майна, що реалізується, не отримує за цим правочином нічого, оскільки кошти передаються стягувачу в рахунок погашення боргу. Таким чином, в тому разі, якщо нерухоме майно, право власності або право користування яким має дитина, буде реалізоване у порядку виконання судового рішення, захист права дитини на це майно значно утруднюється [41, с. 170].

У навчальній та науковій літературі, і навіть у судовій практиці можна зустріти назву позову, що розглядається, як позов про звільнення майна з-під арешту (виключення з опису). Проте це не відповідає змісту чинного законодавства України, оскільки воно не завжди ототожнює поняття «арешт» та «опис» майна. Крім того, опис майна здійснюється також як самостійний охоронний захід, не пов'язаний з накладенням арешту на майно. Опис провадять нотаріуси та посадові особи органів місцевого самоврядування для охорони спадкового майна відповідно до ст. 61 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 [6]. У цьому Законі нічого не сказано про встановлення обмежень у правовому режимі описаного майна. Однак не можна заперечити наявність фактичних обмежень, до яких призводить вчинення опису спадкового майна та передача майна на зберігання хранителям, опікунам та іншим особам. Тому в разі

включення до опису майна, не належного спадкодавцю, можуть бути порушені права і осіб, які не досягли повноліття. Безперечно, що вони мають право також вимагати виключення з опису належного їм майна. Таким чином, виходячи з аналізу чинного законодавства України, позов про виключення майна з акту опису може бути самостійним позовом поряд із позовом про звільнення майна з-під арешту [41, с. 170].

2.2. Підстави для зняття виконавцем арешту з майна

Кожна особа може зіткнутися з ситуацією, коли вона дізнається про те, що її майно чи кошти арештовані. Це може бути відповідно до рішення суду або іншого уповноваженого органу покладається майнове чи немайнове зобов'язання, відповідно чого видається виконавчий документ, який підлягає примусовому виконанню. Якщо заборгованість була сплачена, боржник має право звернутися до органу державної виконавчої служби письмово з проханням зняти арешт.

Також до підстав зняття арешту належать: закінчення виконавчого провадження (крім закінчення виконавчого провадження за судовим рішенням, винесеним у порядку забезпечення позову чи вжиття запобіжних заходів, а також, крім випадків нестягнення основної винагороди або витрат виконавчого провадження); виявлення порушення порядку накладення арешту; якщо суд видає постанову про скасування постанови про відкриття виконавчого провадження, повернення виконавчого документа до суду, який його видав; набрання законної сили судовим рішенням.

Так, за приписами ч. 3 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» арешт з майна боржника знімається у разі повернення виконавчого документа стягувачеві на підставі п. п. 1, 3, 11 ч. 1 цієї статті Закону. Нормою ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» визначено випадки, коли виконавчий документ, на підставі якого відкрито виконавче провадження, повертається стягувачу. Так, за положеннями п. 3 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчий документ повертається стягувачу, якщо

стягувач відмовився залишити за собою майно боржника, нереалізоване під час виконання рішення, за відсутності іншого майна, на яке можливо звернути стягнення.

У разі виникнення у боржника зобов'язання з виплати заробітної плати в певному розмірі, на кошти, які знаходяться на поточному рахунку боржника, у такому ж розмірі не може бути накладений арешт, а якщо він накладений, то підлягає зняттю. Таке зняття арешту здійснюється виконавцем відповідно до ч. 4 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» на підставі поданих боржником документів, підтверджуючих виникнення в боржника зобов'язання з виплати заробітної плати та його розміру. Особа, рахунки якої заблоковані, має право звернутися до банку для отримання інформації про причини такого блокування [5]. Банки зазвичай повідомляють, що на рахунок був накладений арешт відповідно до постанови приватного чи державного виконавця. Якщо виконавець наклав арешт на рахунок із цільовими коштами, необхідно звернутись до органів виконавчої служби, надавши документальне підтвердження того, що ваш поточний рахунок використовується виключно для зарахування цільових виплат. Це може бути довідка бухгалтерії з місця роботи, навчання, соціального страхування, пенсійного фонду тощо. Якщо після цього виконавча служба не знімає арешт із коштів, ви маєте право оскаржити винесену державним чи приватним виконавцем постанову про арешт коштів у судовому порядку.

Варто зазначити, що арешт може бути накладений на всі кошти, що є на всіх рахунках клієнта банку, без зазначення конкретної суми, або на суму, що конкретно визначена в постанові про арешт коштів боржника. Якщо в постанові про арешт визначена конкретна сума і на рахунку особи є кошти, які перевищують суму арешту, то особа може вільно користуватися такими коштами.

У випадку, коли в документі про арешт коштів не зазначений конкретний номер рахунку клієнта, на кошти якого накладений арешт, але обумовлено, що арешт накладено на кошти, що є на всіх рахунках, то арешт накладається на кошти, що обліковуються на всіх рахунках клієнта, які відкриті в банку.

При цьому, досить часто трапляється так, що банки накладають арешт і на зарплатні рахунки особи (рахунки для отримання соціальної допомоги, стипендії, пенсії). Це пов'язано з тим, банк може не мати технічної можливості відкрити окремий рахунок для зарахування виключно таких коштів.

Якщо ж банк відкрив особі окремий рахунок виключно для зарахування цільових надходжень, то банк повертає без виконання отриману від виконавця постанову про арешт коштів боржника із зазначенням причин повернення. Однак, такі випадки поодинокі і трапляються досить рідко.

Для зняття арешту з зарплатного рахунку (рахунку для отримання соціальної допомоги, пенсії чи стипендії) необхідно надати виконавцеві докази того, що такий рахунок використовується виключно для отримання заробітної плати, пенсії, стипендії, соціальної допомоги. Для цього необхідно замовити довідку з банку про те, що рахунок має цільове призначення.

Згідно з чч.3-5 ст. 59 закону «Про виконавче провадження» в разі виявлення порушення порядку накладення арешту, встановленого цим законом, арешт з майна боржника знімається згідно з постановою начальника відповідного відділу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець [5].

Ч. 4 ст. 59 указаної статті Закону перелічено підстави, за наявності яких виконавець самостійно знімає арешт з усього майна (коштів) боржника або його частини. Такими підставами є:

- 1) отримання виконавцем документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом;
- 2) надходження на рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця суми коштів, стягнених з боржника (у тому числі від реалізації майна боржника), необхідної для задоволення вимог усіх стягувачів, стягнення виконавчого збору, витрат виконавчого провадження та штрафів, накладених на боржника;

- 3) отримання виконавцем документів, що підтверджують про повний розрахунок за придбане майно на електронних торгах;
- 4) наявність письмового висновку експерта, суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання щодо неможливості чи недоцільності реалізації арештованого майна боржника у зв'язку із значним ступенем його зношення, пошкодженням;
- 5) відсутність у строк до 10 робочих днів з дня отримання повідомлення виконавця, зазначеного у ч. 6 ст. 61 цього Закону, письмової заяви стягувача про його бажання залишити за собою нереалізоване майно;
- 6) отримання виконавцем судового рішення про скасування заходів забезпечення позову;
- 7) погашення заборгованості із сплати періодичних платежів, якщо виконання рішення може бути забезпечено в інший спосіб, ніж звернення стягнення на майно боржника;
- 8) отримання виконавцем документального підтвердження наявності на одному чи кількох рахунках боржника коштів, достатніх для виконання рішення про забезпечення позову;
- 9) підстави, передбачені п. 12 розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону України «Про виконавче провадження» [5].

У всіх інших випадках арешт може бути знятий за рішенням суду (ч. 5 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження»). Так, зокрема, у разі набрання законної сили судовим рішенням про зняття арешту з майна боржника арешт з такого майна знімається згідно з постановою виконавця не пізніше наступного дня, коли йому стало відомо про такі обставини. Також слід зазначити, що виконавець зобов'язаний зняти арешт з коштів на рахунку боржника не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від банку документів, які підтверджують, що на кошти, які знаходяться на рахунку, заборонено звертати стягнення згідно із цим законом [5].

Арешт у виконавчому провадженні скасовується за ініціативою боржника або іншої зацікавленої особи тільки шляхом звернення до суду. Порядок такого

звернення залежить від того, хто звертається з відповідною заявою про зняття арешту:

1) якщо це сам боржник, на майно якого накладено арешт, скарга подається до суду першої інстанції, який розглядав справу, протягом 10 днів з моменту, коли боржник дізнався про накладення арешту, і розглядається в порядку судового контролю за виконанням судових рішень. При цьому діяти у такому порядку необхідно, навіть якщо виконавчий документ повернуто стягувачу.

2) якщо це інша особа, яка вважає себе власником майна, на яке накладено арешт, нею подається позов до боржника у виконавчому провадженні про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту;

3) якщо це інша особа, яка не є власником майна, однак арешт порушує її право стосовно нього (наприклад, іпотекодержатель), — все відбувається у порядку, описаному у попередньому пункті, тільки без заявлення вимоги про визнання права власності. При цьому, як зазначив Верховний Суд у постановках від 10.04.2018 р. у справі №910/4772/17 [13], у справі №137/2080/18-ц [11] тощо, у разі, коли належним чином зареєстрована іпотека виникла раніше за накладення арешту для задоволення вимог стягувачів, відмінних від іпотекодержателя, суд має звільнити з-під арешту іпотечне майно навіть у випадку відсутності реального порушення боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання на момент пред'явлення відповідної вимоги.

Після того, як виконавцем виноситься постанова про зняття арешту, що робиться не пізніше наступного робочого дня після надходження до нього документів, що підтверджують наявність підстав, передбачених частиною четвертою статті 59 Закону України «Про виконавче провадження», на виконавця покладається обов'язок надіслати постанову в той самий день органу (установі), якому була надіслана для виконання постанова про накладення арешту на майно боржника.

2.3. Оскарження дій або бездіяльності виконавця щодо зняття арешту з майна

На жаль, в Україні непоодинокі випадки, коли під час здійснення виконавчого провадження виконавець вчиняє виконавчі дії шляхом винесення постанови про арешт або опис та арешт майна (коштів) боржника, проте після закінчення виконавчого провадження, всупереч вимогам ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження», цей арешт не знімається [5]. При цьому, з моменту закінчення виконавчого провадження, стягувач може бути позбавлений можливості повторно звернутись до виконавчої служби, оскільки строк пред'явлення виконавчого документа повторно сягає три роки, а пройшло більше часу, тоді виконавче провадження може бути знищене у зв'язку з закінченням строку його зберігання, а боржник втратить статус боржника, проте арешт з його майна (коштів) знятий не буде. З метою захисту прав у вищевказаній ситуації законодавець передбачив у законодавстві можливість оскарження дій або бездіяльності виконавця щодо зняття арешту з майна.

Бездіяльність державного виконавця щодо не зняття арешту з майна фізичної особи є триваючим правопорушенням, тому оскаржується в будь-який час шляхом подання скарги в порядку, передбаченому 447-451 ЦПК України. Так, для приклад, у справі № 756/4756/14-ц. Заявник ОСОБА_2 звернулася до Оболонського районного суду м. Києва в порядку цивільного судочинства з скаргою на бездіяльність головного державного виконавця Обухівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Київській області Колісника В.В.. Свої вимоги заявник обґрунтовував тим, що на виконанні у державного виконавця перебувало виконавче провадження №48552842, у межах якого 12 квітня 2017 року державним виконавцем було накладено арешт на майно боржника ОСОБА_2, зокрема на земельну ділянку площею 0,1504 га, кадастровий номер 3223186802:10:004:0129, що розташована за адресою: АДРЕСА_1.

26 січня 2018 року постановою головного державного виконавця Обухівського міськрайонного відділу ДВС ГТУЮ в Київській області Колісника В.В. виконавчий лист повернуто стягувачу на підставі п. 3 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження». Однак, як стверджувала заявник, після повернення виконавчого листа стягувачу державним виконавцем протиправно не знято арешт з майна боржника. З цих підстав ОСОБА_2 просила суд визнати неправомірною бездіяльність головного державного виконавця щодо незняття арешту, накладеного постановою від 12 квітня 2017 року на належну ОСОБА_2 на праві власності земельну ділянку. Судом було ухвалено: скаргу на бездіяльність головного державного виконавця Обухівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) Колісника Василя Васильовича – задовольнити; визнати неправомірною бездіяльність головного державного виконавця Обухівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) Колісника Василя Васильовича щодо незняття арешту з майна боржника ОСОБА_2 - земельної ділянки [36]. Я вважаю, що керівництво Мінюсту повинно більш ретельно слідкувати та займатися проблемами, що виникають під час здійснення своїх посадових обов'язків з боку державних та приватних виконавців.

Про ефективність вказаного права свідчать також інші приклади судової практики. Наприклад М. Б. Майка пропонує внести зміни до зазначеного Закону та “передбачити право державного, приватного виконавця, стягувача та боржника звернутися до суду із заявою про зняття арешту з майна та грошових коштів боржника, у випадку постановлення судом ухвали про розстрочення чи відстрочення виконання рішення суду, за результатами розгляду якої, суд, з урахуванням конкретних обставин справи (строку розстрочення чи відстрочення, майного стану, поведінки стягувача та боржника, інших обставин, має право на постановлення ухвали про зняття арешту з майна та грошових коштів боржника” [51, ст. 26].

Серед труднощів, які має подолати особа при зверненні до суду, можна відмітити: визначення юрисдикції, до якої належить розгляд даної категорії справ; визначення, з яким документом звертатись до суду та кого залучати відповідачем або зацікавленою особою.

Так, зокрема, наразі відповідно до ст. 74 Закону рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ до відповідного адміністративного суду. Таким чином, сторони, а це як стягувач і боржник, так і їх представники та прокурор, які мають намір оскаржити рішення, дії чи бездіяльність виконавців, посадових осіб державної виконавчої служби при виконанні рішення загального суду звертаються до місцевого загального суду в порядку цивільного судочинства (Розділ VII Цивільного процесуального кодексу України), якщо ж така потреба виникла при вчиненні виконавчих дій, спрямованих на виконання наказу господарського суду, то скарга подається до місцевого господарського суду згідно з Розділом VI Господарського процесуального кодексу, а при виконанні виданого адміністративним судом виконавчого листа пред'являється позов до відповідного окружного адміністративного суду за ст. 287 Кодексу адміністративного судочинства України.

Незрозуміло висловився законодавець і щодо суб'єктів звернення зі скаргами, адже за Законом рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами, але якими саме – не конкретизовано. Якщо виходити із класифікації суб'єктів виконавчого процесу в цілому, то до їх числа відносять осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні (сторони, представник, прокурор), та інших учасників виконавчого процесу (особи, які сприяють проведенню виконавчих дій та яких залучають для цього). Отже, логічним є те, що за ч. 1 ст. 287 КАС України ініціювати процес оскарження можуть учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця,

приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій. З огляду на що і в Законі, а також у ЦПК України та ГПК України треба зробити таке уточнення. Окрім цього, в силу різних причин можливе порушення прав і інших осіб, які особисто не беруть участі у примусовому виконанні рішення. Для прикладу, бувають ситуації, коли арешт накладається на майно особи, що належить їй, а не боржникові, то у такому разі вона може лише звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту. Та по суті оскаржується постанова виконавця про накладення арешту, але за особами, що не є суб'єктами виконавчого провадження, не закріплене таке право. Вони мають застосовувати загальні правила визначення юрисдикції суду, до компетенції якого належить розгляд цього питання у позовному порядку, відповідно і його вирішення не відбуватиметься за скороченими строками, що не вигідно для власника майна, на яке накладено обтяження, коли факт права власності є безспірним, але ігнорується виконавцем. З огляду на зазначене до переліку суб'єктів, які вправі порушити судовий розгляд скарги щодо виконавців у встановленому ст. 74 Закону порядку, варто відносити всіх осіб, чії права потребують захисту в результаті вчинення виконавчих дій [53, с. 161].

Крім того, такий спосіб захисту порушеного права у даних правовідносинах не є досконалим, оскільки, по-перше, не до кінця зрозуміло, які повноваження має державний виконавець на скасування арештів за межами будь-якого виконавчого провадження; по-друге, після закінчення виконавчого провадження особа-боржник втрачає статус боржника; по-третє, ст. 447 розділу VII ЦПК України та аналогічною нормою ГПК України передбачено, що сторони виконавчого провадження мають право звернутись до суду зі скаргою на дії (бездіяльність) виконавця виключно під час виконання судового рішення, а в нашому випадку після закінчення виконавчого провадження судове рішення не виконується.

На мою думку, є інший шлях вирішення такої ситуації — слід звернутись із заявою до Державної виконавчої служби з проханням про зняття арешт з майна, а після цього звернутись до адміністративного суду з позовною заявою щодо зобов'язання органу Державної виконавчої служби зняти арешт з нерухомого

майна позивача. При цьому, на відміну від цивільного та господарського судів, у адміністративному провадженні в якості відповідача слід залучити саме відповідний відділ Державної виконавчої служби. Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у постанові від 27.03.2020 р. дійшов висновку, що не зняття відповідачем арешту з майна боржника у виконавчому провадженні при поверненні виконавчого документа стягувачу є протиправною бездіяльністю органу Державної виконавчої служби, і порушене право підлягає захисту шляхом зобов'язання відповідача зняти арешт з нерухомого майна позивача [24]. Однак на практиці нерідко трапляється те, що адміністративні суди взагалі відмовляють у відкритті провадження у цій категорії справ, посилаючись на те, що рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів Державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Я вважаю, що суттєвим недоліком також є те, що сьогодні строк розгляду даної скарги не регулюється Законом, так само не визначається, і яким процесуальним документом вирішується це питання та спосіб його оскарження, що, безумовно, потребує виправлення. Цілком прийнятним буде запозичення попереднього варіанта ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» від 1999 р., за якою скарга, подана у виконавчому провадженні начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, розглядалася у десятиденний строк з дня її надходження. За результатами розгляду скарги начальник відділу виносив постанову про її задоволення чи відмову, яка в десятиденний строк могла бути оскаржена до вищого органу державної виконавчої служби або до суду. Крім того, в цій нормі передбачалося, що скарга, подана без додержання встановлених вимог, розглядалася начальником відділу в порядку, передбаченому Законом України «Про звернення громадян», про що зараз у Законі не зазначено [53, с. 163].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження сутності та особливостей зняття арешту з майна у виконавчому провадженні на підставі викладеного в випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити такі висновки.

1. Принципи права у правовідносинах з накладення арешту на майно та зняття з нього арешту – це такі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість норм, які регулюють правовідносини, що виникають у зв'язку з вчиненням виконавцем дій, спрямованих на накладення арешту, зокрема, на опис майна боржника, визначеного у виконавчому документі, або ж достатнього для виконання рішення, накладення заборони на його відчуження, у разі необхідності – у його вилученні, а також на зняття арешту. Таким чином, накладення арешту на майно боржника являється виконавчою дією, метою якої є повне фактичне виконання виконавчого документа.

2. Учасниками виконавчого провадження є державний виконавець, сторони, представники сторін, прокурор, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності – суб'єкти господарювання; особами, які залучаються до проведення виконавчих дій є поняті, працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки і піклування, інших органів та установ.

Арешт на майно (кошти) боржника накладається виконавцем шляхом винесення постанови про арешт майна (коштів) боржника або про опис і арешт майна (коштів) боржника. Це може бути як і через деякий час після відкриття виконавчого провадження, та і за заявою стягувача одночасно з винесенням постанови про відкриття виконавчого провадження. Під час прийняття державним виконавцем постанови про арешт майна боржника арешт поширюється на усі поточні рахунки боржника, у тому числі й на ті, що будуть відкриті боржником після винесення державним виконавцем постанови про арешт майна. Арешт на кошти боржника може бути накладено в національній або в іноземній валюті, про що зазначається державним виконавцем у постанові. Після винесення державним виконавцем постанови про накладення арешту її копії надсилаються не пізніше

наступного робочого дня після її винесення боржнику та банкам чи іншим фінансовим установам та органам, що здійснюють реєстрацію майна а також ведуть Державний реєстр обтяжень рухомого майна.

3. Гуманістичні засади права проявляються в тому, що стягнення за виконавчими документами не може бути звернено на таке майно, що належить боржникові – фізичній особі на праві власності або є його часткою у спільній власності, необхідне для боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні (крім майна та речей, що належать до предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату, дорогоцінних металів та дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, необробленому та обробленому вигляді (виробах).

Натомість у разі накладення арешту на майно, звернення стягнення на яке не допускається в силу закону, зумовлює виникнення у заінтересованої особи права на юрисдикційний захист.

4. Особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту – отже, йдеться про застосування спеціального способу захисту речових прав (права власності насамперед), належних відмінній від боржника особі.

Позов про зняття арешту з майна може бути пред'явлений власником, а також особою, яка володіє на підставі закону чи договору або іншій законній підставі майном, що не належить боржнику (речове право на чуже майно). Відповідачами за позовом про зняття арешту з майна є боржник, особа, в інтересах якої накладено арешт на майно, а в окремих випадках – особа, якій передано майно, якщо воно було реалізоване. Як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, має бути залучено відповідний орган державної виконавчої служби.

5. Підставами для зняття арешту з майна боржника є: а) набрання законної сили судовим рішенням у справі за позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту, поданим особою, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові; б) набрання законної сили іншим

судовим рішенням щодо арештованого майна, у тому числі у зв'язку з оскарженням у судовому порядку дій виконавця; в) наявність спеціальних, передбачених законом підстав, для винесення виконавцем постанови про зняття арешту з усього майна (коштів) боржника або його частини.

6. Сторони виконавчого провадження мають право оскаржити рішення, дії або бездіяльність органів державної виконавчої служби, їх посадових осіб, державних чи приватних виконавців щодо накладення арешту на майно або зняття такого арешту: а) у порядку судового контролю; б) в адміністративному порядку – відповідна скарга може бути спрямована начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, а наслідком її розгляду може бути постанова начальника відділу про скасування постанови державного виконавця та зобов'язання його провести належні виконавчі дії.

За неправомірні рішення, дії або бездіяльність при накладенні арешту на майно або знятті арешту з майна виконавець та посадові особи державної виконавчої служби можуть нести цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність у порядку та обсягах, установлених законом.

Належним доказом протиправних (неправомірних) рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця є, як правило, відповідне судове рішення (вирок) суду, що набрало законної сили, або відповідне рішення вищих посадових осіб державної виконавчої служби.

Шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю державного виконавця при накладенні арешту на майно або знятті арешту з майна підлягає відшкодуванню на підставі ст. 1174 ЦК України. Адже йдеться про спеціальний делікт, у зв'язку з вчиненням якого суб'єктом цивільно-правової відповідальності постає держава Україна – саме на неї покладається обов'язок з відшкодування завданої у такий спосіб шкоди. Натомість відповідним елементом правового статусу приватного виконавця є страхування його цивільно-правової відповідальності перед третіми особами.

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у частині регулювання зняття арешту з майна у виконавчому провадженні:

- доповнити ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» новою частиною 5 такого змісту: «У разі якщо стягувач протягом 10 робочих днів з дня отримання повідомлення виконавця письмово не заявив про своє бажання залишити за собою нереалізоване майно, арешт з майна знімається і воно повертається боржникові. За відсутності у боржника іншого майна, на яке може бути звернено стягнення, виконавчий документ повертається стягувачу без виконання».

- доповнити ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» новою частиною 6 такого змісту: «Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами в порядку, передбаченому законом, як під час виконавчого провадження, так і після його закінчення»;

- доповнити ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження» новою частиною 6 такого змісту: «У разі необхідності проведення перевірки інформації про наявність боржника чи його майна або про місце роботи на території, на яку не поширюється компетенція приватного виконавця, уповноважити приватного виконавця з іншого виконавчого округу не тільки для перевірки майна боржника, а і для опису такого майна».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2021).
2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 03.10.2021).
3. Конвенція про захист заробітної плати від 01.07.1949 № 95. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text (дата звернення: 20.06.2021).
4. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (дата звернення: 03.10.2021).
5. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 03.10.2021).
6. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 03.10.2021).
7. Про теплопостачання : Закон від 02.06.2005 р. № 2633-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15#Text> (дата звернення: 20.06.2021)
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 20.06.2021).
9. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 03.10.2021).
10. Порядок реалізації арештованого майна : затверджений наказом Міністра юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1301-16#Text> (дата звернення: 03.10.2021).
11. Постанова Верховного Суду України від 19.11.2019 року у справі №137/2080/18-ц URL :

<http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=85775502&red=1000031cddb0f90ea4f9150633014002750049&d=5> (дата звернення: 03.10.2021).

12. Постанова Верховного Суду України від 30.05.2018 року у справі № 640/7794/16-ц URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74376418> (дата звернення: 03.10.2021).

13. Постанова Верховного Суду України від 10.04.2018 року у справі № 910/4772/17 URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73410688> (дата звернення: 03.10.2021).

14. Постанова Верховного Суду України від 11.03.2020 року у справі № 803/1485/17 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88376718> (дата звернення: 03.10.2021).

15. Постанова Верховного Суду України від 11.12.2019 року у справі № 826/12775/15 URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86877090> (дата звернення: 03.10.2021).

16. Постанова Верховного Суду України від 12.02.2020 року у справі № 813/1341/15 URL: [://reyestr.court.gov.ua/Review/88168812](https://reyestr.court.gov.ua/Review/88168812) (дата звернення: 03.10.2021).

17. Постанова Верховного Суду України від 13.03.2019 року у справі № 815/615/16-ц URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81079736> (дата звернення: 03.10.2021).

18. Постанова Верховного Суду України від 13.02.2019 року у справі № 808/2265/16 URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/80112274> (дата звернення: 03.10.2021).

19. Постанова Верховного Суду України від 14.03.2018 року у справі № 660/612/16-ц, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73001394> (дата звернення: 03.10.2021).

20. Постанова Верховного Суду України від 17.01.2020 р. у справі № 340/1018/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86989717> (дата звернення: 20.06.2021).

21. Постанова Верховного Суду України від 19.02.2020 року у справі № 806/932/16 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88187846> (дата звернення: 20.06.2021).
22. Постанова Верховного Суду України від 22.08.2018 року у справі № 658/715/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77590172> (дата звернення: 03.10.2021).
23. Постанова Верховного Суду України від 22.01.2020 року у справі № 340/25/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87144568> (дата звернення: 03.10.2021).
24. Постанова Верховного Суду України від 27.03.2020 року у справі № 817/928/17 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88460710> (дата звернення: 03.10.2021).
25. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 02.06.2020 року у справі № 201/10187/18 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89675138> (дата звернення: 03.10.2021).
26. Правова позиція Верховного суду викладена в постанові від 24.12.2019 року по справі № 461/3508/17, провадження № 61-33305св18 (ЄДРСРУ № 86718030). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86718030> (дата звернення: 03.10.2021).
27. Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки: Закон від 24.06.2004 р. №1868-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1868-15> (дата звернення: 09.10.2021).
28. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень : наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. №5 12/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 20.06.2021).
29. Про затвердження Порядку автоматизованого арешту коштів боржників на рахунках у банках за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів : наказ Міністерства юстиції України від 16.04.2019 № 1203/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-19#Text> (дата звернення: 03.10.2021).

30. Про судову практику в справах про зняття арешту з майна: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справі від 03.06.2016 № 5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-16#Text> (дата звернення: 20.06.2021).
31. Рішення Борівського районного суду Харківської області від 18.06.2019 р. у справі №614/386/19. URL: (дата звернення: 03.10.2021).
32. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Хліпальської Віри Василівни щодо відповідності Конституції України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 26 Закону України «Про виконавче провадження» (щодо забезпечення державою виконання судового рішення) 15.05.2019 року № 2-р(II)/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-19#Text> (дата звернення: 20.06.2021).
33. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року N 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text> (дата звернення: 03.10.2021).
34. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва у своєму рішенні від 26.03.2020 р. у справі № 640/24691/19 URL: (дата звернення: 03.10.2021 року).
35. Ухвала Жовтневого районного суду Миколаївської області від 14 травня 2018 року у справі №477/922/18 URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/74296771/> (дата звернення: 03.10.2021).
36. Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 04 червня 2020 року у справі №756/6471/20 URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/89646247/> (дата звернення: 03.10.2021).

37. Андрійчук О. В. Процесуальні строки у цивільному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2009. 214 с.
38. Білоусов Ю. В. Виконавче провадження: навч. посіб. Київ : Прецедент, 2005. 192 с.
39. Головачов Я. В., Левенець Б.Б. Узагальнення судової практики розгляду справ про виключення майна з-під арешту. *Судова апеляція*. 2018. №2. С. 101-119.
40. Гончаренко О. А. «Розумний строк» розгляду справи у практиці європейського суду з прав людини. *Форум права*. 2012. № 3. С. 126–131.
41. Другова В. А. Захист права власності на нерухоме майно осіб, які не досягли повноліття, від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння. *Право і безпека*. 2013. №2. С. 166-172.
42. Золотаренко В. В. Реалізація принципу диспозитивності у діях суб'єктів виконавчого провадження. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. №4. С. 38–41.
43. Ильїна Ю. П. доцільність законодавчого закріплення принципів виконавчого провадження. URL: http://www.pap.in.ua/5_2015/34.pdf (дата звернення: 03.10.2021).
44. Калічак В. Зняття арешту з майна боржника після закінчення виконавчого провадження. URL: *Юридична газета*. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/znyattya-areshtu-z-mayna-borzhnika-pislya-zakinchennya-vikonavchogo-provadhennya.html> (дата звернення: 03.10.2021).
45. Кемеров Т. Е. Философский словарь. М. : Академический проект, 2004. 642 с.
46. Кобизев В. Є. Принципи виконання судових рішень в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. №4. С. 133-137.

47. Колодій А. М. Принципи права України. Київ : *Монографія*. - К. : Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
48. Комаришин Н. С. Принцип законності: поняття, особливості // *Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: зб. тез доп. I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (8-9 грудня 2006 року)*. Суми: УАБС НБУ, 2006. С. 49-51.
49. Кучинська О. П. Розумні строки кримінального провадження – одна з гарантій справедливого судочинства. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 44–49.
50. Лужанський О. С. Принцип розумності строків виконавчого провадження. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 4. С. 42–45.
51. Майка М. Б. Виконання ухвал суду у цивільному процесі : канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2019. 233 с. URL : <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Dysertatsiia.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).
52. Малярчук Л. С. Правова сутність арешту майна боржника при зверненні стягнення на нього. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №11. С. 43–49.
53. Малярчук Л. С. Нові правила оскарження рішень, дій або бездіяльності виконавців під час звернення стягнення на майно боржника: переваги та недоліки. *Часопис Київського університету права*. 2018. №2. С. 160–164.
54. Мельничук О. С. *Словник іншомовних слів* : Київ, 1974. 776 с.
55. Науково-практичний коментар Закону України «Про виконавче провадження». Станом на 5 вересня 2017 року : практичний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 304 с.
56. Науменко О. Загальні принципи примусового виконання рішень господарських судів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 85. С. 97-101.
57. Неклеса Ю. В. Принцип диспозитивності цивільного процесуального права: проблеми дефініції. *Форум права*. 2010. № 3. С. 305–311.

58. Петришин О. В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 24–34.
59. Печений О. Зняття арешту з майна як спосіб захисту права власності: практичні аспекти та процесуальні особливості. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2020. № 6. 33 с.
60. Ростомян В. В. Особливості правового статусу стягувача у виконавчому провадженні. *Цивілістична процесуальна думка*. 2017. № 1. С. 69–74.
61. Сібільов Д. М. Зняття арешту з майна боржника під час виконавчого провадження: актуальні проблеми судової практики стосовно суб'єктного складу учасників справ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №2. С. 76-79.
62. Сібільов Д. М. Принцип законності та верховенства права у виконавчому провадженні: ідеологічні аспекти їх реалізації. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 118–126.
63. Снідевич О. С. Відкритість як засада побудови виконавчої процесуальної форми. *Право і суспільство*. 2019. №3. С. 124–128.
64. Снідевич О. С. Гласність як засада побудови виконавчої процесуальної форми. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск*. 2019. С. 72–75.
65. Сорока М.О. Сутність терміну «розумний строк» у судовому адміністративному процесі. *Форум права*. 2011. № 1. С. 962–967.
66. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. №2. С. 40-43.
67. Тацій Л.В. Категорія «розумний строк» в адміністративному судочинстві: поняття та правова природа. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 36–41.
68. Француз І. Г. Принципи діяльності з примусового виконання судових рішень в Україні: теоретико-прикладні питання. *Правничий вісник ун-ту «КРОК»*. 2017. № 26. С. 102–110.
69. Шевчук К. П. Принцип співмірності у виконавчому провадженні. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 4. С. 48–51.

70. Фурса С. Я., Щербак С. В. Виконавче провадження в Україні : навч. посіб. Київ : Атіка, 2002. 480 с.